

Helse- og omsorgsdepartementet

Oslo, 16. april 2026

Høringsinnspill til NOU 2026:1 En bærekraftig kommunesektor

Rådet for psykisk helse takker for muligheten til å gi innspill til NOU 2026:1 En bærekraftig kommunesektor. Rapporten reiser viktige spørsmål om organisering, styring og prioriteringer i kommunesektoren, og vi støtter kommisjonens mål om å styrke grunnlaget for bærekraftige kommuner som skal levere trygge og forsvarlige tjenester.

Den demografiske utviklingen vil gi en populasjon bestående av stadig flere eldre utenfor arbeidsstyrken og eldre som trenger kommunale helse- og omsorgstjenester. Parallelt er det en utvikling i helsetjenestene der kommunalt psykisk helsearbeid overtar flere og mer komplekse behandlings- og oppfølgingsoppgaver. Dette gjør oss bekymret for konsekvensene av utvalgets forslag om å fravike kompetansekravene i helse- og omsorgssektoren og utvikle ordningen med øremerkede tilskudd. Vi frykter at forslaget vil få alvorlige negative konsekvenser for mennesker med rus- og psykiske lidelser i alle aldersgrupper. De kommunale helse- og omsorgsoppgavene for disse gruppene må sikres kompetente tjenester. Samtidig gjør utviklingen det nødvendig å satse mer på forebygging og å sikre nasjonal kvalitet i forebyggingstiltak. I dag blir dette blant annet fulgt opp i helsepolitikken gjennom øremerkede midler. Denne satsingen blir enda viktigere i årene som kommer for sikre populasjonen flere friske leveår, og redusere belastningen på helse- og sosialtjenestene.

Kommunesektoren har et omfattende ansvar for helseoppfølging, koordinering og behandling som skal sikre hele befolkningen likeverdige og forsvarlige helse- og omsorgstjenester. De har i dag ansvaret for hovedtyngden av oppfølging og behandling av mennesker med behov for psykisk helsehjelp og med behov for koordinerte og sammensatte tjenester. Vi må ha en kommunal sektor som sikrer befolkningen lik tilgang til kvalitetssikrede psykisk helse-tjenester, uavhengig av hvor i landet de bor. Vi konsentrerer våre innspill om den delen av forslagene som berører de kommunale helsetjenestene og psykisk helsearbeid, og vi kommenterer på forslaget om:

- Fjerning av kompetansekravet
- Fjerning av øremerkede midler til viktig og kvalitetssikret forebyggingsarbeid som Frisklivssentraler

Kompetansekravene sikrer minimumskvalitet

Tydelige nasjonale kompetansekrav er et av de viktigste tiltakene for å sikre innbyggerne likeverdige tjenester uavhengig av hvor de bor. Forslaget om å fjerne kompetansekrav innen psykisk helsearbeid i kommunene vil etter vår vurdering føre til større variasjon i tjenestekvalitet og gi redusert trygghet for både innbyggere og ansatte.

Vi mener kompetansekrav er et nødvendig virkemiddel for å sikre et forsvarlig minimumsnivå av faglighet og kvalitet i tjenestene. Dette er særlig viktig på områder der feil eller mangelfull oppfølging kan få alvorlige konsekvenser for den enkelte. Innen psykisk helse, hvor det kommunale ansvaret utvides, problemstillingene blir mer komplekse og behovene øker, er kompetanse og tydelige faglige standarder nødvendig. Å svekke kravene til kompetanse i en tid hvor kommunen forventes å ta et større ansvar for tidlig innsats og forebygging er, slik vi ser det, ikke bærekraftig. Det vil i større grad bli opp til

den enkelte kommune å definere hvilken kompetanse som er tilstrekkelig. Faren ved dette er at kommunens økonomiske prioriteringer og bemanningssituasjon vil påvirke tjenestekapasiteten og kvalitetsvurderingene, og vi får større variasjon i kvalitet på helsehjelpen til innbyggerne mellom kommunene. Dette dokumenterer blant Riksrevisjonen i sin rapport [Tjenester til barn og unge med psykiske plager og lidelser](#). Barn og unge med psykiske plager og lidelser øker. Det er vanskelig å få hjelp i mange kommuner, og Riksrevisjonen påpeker at hjelpen de får i stor grad er avhengig av hvor de bor. I hele 68 kommuner er det risiko for at barn og unge ikke får hjelp overhodet, verken fra kommunen eller spesialisthelsetjenesten. Én av ti kommuner tilbyr ikke behandling utover det fastlegen kan gi, og altfor mange kommuner mangler sentrale tilbud som psykolog og helsestasjon for ungdom. Resultatet er et urettferdig og ujevnt tilbud, der barn og unge ikke får likeverdige tjenester. En av fem kommuner mangler psykologkompetanse, og helsesykepleiere brukes ofte som behandlere. 70 prosent av helsesykepleierne oppgir at de ikke har nok kapasitet til å følge opp. Dette er eksempler på hvordan oppgaveglidning uten kompetansekrav kan forårsake en u håndterlig arbeidsmengde allerede i dag før et eventuelt frafall av kompetansekrav.

Det psykiske helsefeltet er et område der variasjonen mellom kommuner allerede er betydelig. Vi mener derfor at nasjonale minstestandarder fortsatt er nødvendig.

Forebygging er en forutsetning for bærekraftige kommuner

Folkehelseinstituttets rapport [De viktigste folkehelseutfordringene](#) publisert i mars, peker på at andelen eldre i befolkningen øker, uten at andelen friske leveår har økt tilsvarende. Dette stiller store krav til helsetjenestene og det er derfor tvingende nødvendig å satse sterkere på kunnskapsbasert forebyggende helsearbeid der folk bor – i kommunen. Her spiller Frisklivssentralene en viktig rolle. De leverer kvalitetssikrede forebyggende tiltak. Ved å samle tiltakene i Frisklivssentraler, samler man både metoder og kompetanse på en arena vi vet når ut til befolkningen tidlig og bidrar til bedre helse og mestring. Disse tilbudene er sentrale for å forebygge både somatiske og psykiske helseutfordringer. Vi mener derfor at forslaget om å fjerne øremerkede midler til forebyggende tiltak, herunder Frisklivssentraler, er feil vei å gå.

Øremerking bidrar til å sikre prioritering, kvalitet og tilgjengelighet i et område som ellers lett nedprioriteres i en presset kommuneøkonomi. Uten en sterk og kvalitetssikret forebyggende innsats vil flere utvikle behov for kostnadskrevede tjenester. Øremerking av midler til Frisklivssentraler er et nødvendig virkemiddel for å sikre tilgang på viktige forebyggende tiltak vi vet virker som f.eks. kurs i mestring av depresjon, fysisk aktivitet og, Hverdagsgledegrepene.

Forebygging risikerer å bli nedprioritert i økonomisk krevende perioder. Øremerking er derfor et viktig virkemiddel for å sikre et likeverdig og stabilt tilbud i tjenestene nasjonalt. Det vil også sikre gjennomføring av nasjonale prioriteringer og målsettinger for folkehelsen, også den psykiske folkehelsen. På det psykiske helse- og forebyggingsfeltet må bærekraft forstås som evnen til å gi tidlig, kunnskapsbasert og likeverdig hjelp, ikke bare som kommunal fleksibilitet.

Vi ber derfor om at regjeringen beholder kompetansekravene innenfor psykisk helsearbeid i kommunene og at ordningen med øremerkede midler til implementering av tiltak som ivaretar nasjonale helsepolitiske målsettinger, som f.eks. Frisklivssentralene, opprettholdes.

På områder der kommunene allerede har store variasjoner i kapasitet og kompetanse, vil svekkede kompetansekrav og mindre målrettet finansiering kunne forsterke ulikhetene i tilbudet. Etter vår vurdering er dette ikke forenlig med målet om en bærekraftig og likeverdig kommunesektor.

Rådet for psykisk helse

A handwritten signature in black ink that reads "Tove Gundersen". The signature is written in a cursive, flowing style.

Tove Gundersen
Generalsekretær